

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

25 iunie 2020 *

„Recurs – Personalul Centrului Satelitar al Uniunii Europene (SATCEN) – Agent contractual al SATCEN – Plângeri pentru hărțuire morală – Anchetă administrativă – Cerere de asistență – Suspendarea agentului – Procedură disciplinară – Revocarea agentului – Comisia de recurs a SATCEN – Atribuirea unei competențe exclusive de a judeca litigiile ale personalului SATCEN – Acțiune în anulare – Articolul 263 primul și al cincilea paragraf TFUE – Acțiune în despăgubire – Articolul 268 TFUE – Competența instanței Uniunii – Admisibilitate – Acte atacabile – Natura contractuală a litigiului – Articolele 272 și 274 TFUE – Protecție jurisdicțională efectivă – Articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE – Articolul 275 primul paragraf TFUE – Principiul egalității de tratament – Obligația de motivare care revine Tribunalului – Denaturarea faptelor și a elementelor de probă – Dreptul la apărare – Principiul bunei administrări”

În cauza C-14/19 P,

având ca obiect un recurs formulat în temeiul articolului 56 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, introdus la 10 ianuarie 2019,

Centrul Satelitar al Uniunii Europene (SATCEN), reprezentat de A. Guillerme, avocate,

recurent,

celelalte părți din procedură fiind:

KEF, reprezentată de N. Macaulay, barrister, și de A. Kunst, Rechtsanwältin,

reclamantă în primă instanță,

Consiliul Uniunii Europene, reprezentat de M. Bauer și de A. Vitro, în calitate de agenți,

intervenient în primă instanță,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din domnul A. Arabadjiev (raportor), președinte de cameră, și domnii P. G. Xuereb și T. von Danwitz, judecători,

avocat general: domnul M. Bobek,

grefier: domnul M. Longar, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 4 decembrie 2019,

* Limba de procedură: engleza.

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 19 martie 2020,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Prin recursul formulat, Centrul Satelitar al Uniunii Europene (SATCEN) solicită anularea Hotărârii Tribunalului Uniunii Europene din 25 octombrie 2018, KF/SATCEN (T-286/15, denumită în continuare „hotărâre atacată”, EU:T:2018:718), prin care acesta a admis în parte acțiunea introdusă de KF, în măsura în care, pe de o parte, a anulat două decizii ale directorului SATCEN, referitoare la suspendarea și, respectiv, la revocarea KF, precum și decizia Comisiei de recurs a SATCEN adoptată în același contencios, și, pe de altă parte, a obligat SATCEN să îi plătească persoanei interesate suma de 10 000 de euro pentru repararea prejudiciului moral suferit de aceasta.

Cadrul juridic

- 2 La 27 iunie 1991, Consiliul de Miniștri al Uniunii Europei Occidentale (UEO) a adoptat decizia de înființare a unui centru de exploatare a datelor satelitare, în temeiul deciziei sale din 10 decembrie 1990 privind cooperarea spațială în cadrul UEO.
- 3 Prin declarația din 13 noiembrie 2000 făcută la Marsilia (Franța), Consiliul de Miniștri al UEO a prezentat Acordul de principiu al Consiliului Uniunii Europene din data de 10 noiembrie 2000 privind înființarea, sub forma unei agenții a Uniunii Europene, a unui centru satelitar care să încorporeze elementele relevante ale celui creat în cadrul UEO.
- 4 Prin Acțiunea comună 2001/555/PESC a Consiliului din 20 iulie 2001 privind înființarea Centrului Satelitar al Uniunii Europene (JO 2001, L 200, p. 5, Ediție specială, 18/vol. 1, p. 151), SATCEN a fost creat și a devenit operațional începând de la 1 ianuarie 2002.

Decizia 2014/401/PESC

- 5 Decizia 2014/401/PESC a Consiliului din 26 iunie 2014 privind Centrul Satelitar al Uniunii Europene și de abrogare a Acțiunii comune 2001/555 (JO 2014, L 188, p. 73) prevede, la articolul 2 alineatele (1) și (3), că atribuțiile principale ale SATCEN constau în susținerea procesului decizional și a acțiunilor Uniunii în cadrul politicii externe și de securitate comune (PESC) și în special în cadrul politicii de securitate și apărare comune (PSAC), inclusiv misiunile și operațiile Uniunii de gestionare a crizelor, furnizând, la cererea Consiliului sau a Înalțului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate, materiale și servicii care rezultă în urma exploatării sistemelor spațiale relevante și a datelor colaterale, inclusiv a imaginilor aeriene și satelitare, precum și a serviciilor conexe.
- 6 Potrivit articolului 7 alineatul (3) din Decizia 2014/401, directorul SATCEN este reprezentantul legal al acestuia. În temeiul articolului 7 alineatul (4) și alineatul (6) al doilea paragraf litera (e) din decizia respectivă, acest director este responsabil, pe de o parte, de recrutarea tuturor celorlalți membri ai personalului SATCEN și, pe de altă parte, de toate problemele care privesc personalul menționat.
- 7 Articolul 8 din Decizia 2014/401 prevede:

„(1) Personalul SATCEN, inclusiv directorul, este format din agenți contractuali recrutați pe o bază cât mai largă dintre resortisanții statelor membre și din experți detașați.

(2) Personalul contractual este numit de către director pe baza meritelor și a unei proceduri de concurs echitabile și transparente.

[...]

(5) Consiliul de administrație elaborează, la propunerea directorului, statutul personalului SATCEN care se adoptă de către Consiliu.

[...]”

Statutul personalului SATCEN

- 8 Prin Decizia 2009/747/PESC din 14 septembrie 2009 privind Statutul personalului Centrului Satelitar al Uniunii Europene (JO 2009, L 276, p. 1), Consiliul a adoptat Statutul personalului Centrului Satelitar al Uniunii Europene (denumit în continuare „Statutul personalului SATCEN”), al cărui articol 2, intitulat „Dispoziții aplicabile tuturor angajaților”, prevede la alineatul (1):

„Angajații se supun autorității directorului și sunt responsabili în fața acestuia pentru exercitarea atribuțiilor care le revin, pe care aceștia se angajează să le îndeplinească în mod cât mai scrupulos și mai conștiincios posibil.”

- 9 Potrivit articolului 27 din Statutul personalului SATCEN:

„(1) Neîndeplinirea de către un membru al personalului sau de către un fost membru al personalului a obligațiilor care îi revin în temeiul Statutului personalului, cu bună știință sau din neglijență, îl face pasibil de sancțiuni disciplinare.

(2) În cazul în care directorului i se aduc la cunoștință probe despre neîndeplinirea obligațiilor în sensul alineatului (1), acesta poate iniția o anchetă administrativă pentru a verifica abaterea presupusă.

(3) Normele, procedurile și sancțiunile disciplinare, precum și normele care reglementează aspectele administrative, sunt prevăzute în anexa IX.”

- 10 Articolul 28 din Statutul personalului SATCEN, intitulat „Recursurile”, figurează în capitolul VIII din acest statut al personalului, intitulat „Recursurile și Comisia de recursuri”. Acest articol este redactat după cum urmează:

„(1) Orice persoană căreia i se aplică Statutul personalului poate înainta directorului o cerere de adoptare a unei decizii în ceea ce o privește în chestiunile reglementate de prezentul statut. Directorul informează persoana în cauză cu privire la decizia sa motivată în termen de două luni de la data la care a fost făcută cererea. În cazul în care, la expirarea termenului menționat, nu se dă niciun răspuns, lipsa acestuia se interpretează ca o decizie implicită de respingere a cererii, care poate fi contestată în conformitate cu alineatele următoare.

(2) Orice persoană căreia i se aplică Statutul personalului poate înainta directorului o reclamație împotriva unui act care o afectează în mod negativ fie în cazul în care directorul a adoptat o decizie, fie în cazul în care nu a adoptat măsurile stabilite prin prezentul statut. Reclamația se depune în termen de trei luni. [...]

[...]

(5) După epuizarea posibilităților primei căi de recurs (recursul administrativ intern), membrii personalului au libertatea de a găsi o soluționare înaintea Comisiei de recurs a [SATCEN].

Compoziția, modul de funcționare și procedurile specifice ale acestui organ sunt prezentate în anexa X.

(6) Deciziile Comisiei de recurs sunt obligatorii pentru ambele părți. Niciun recurs nu va fi posibil pentru acestea. Comisia de recurs poate:

- (a) anula sau confirma deciziile reclamate;
- (b) ordona [SATCEN] să repare orice pagubă materială suferită de membrul personalului începând cu ziua în care decizia anulată a început să producă efecte;
- (c) să decidă că [SATCEN] trebuie să ramburseze, în limitele care vor fi fixate de comisia de recurs, cheltuielile justificate efectuate de solicitant, precum și cheltuielile legate de transport și diurnă efectuate de martorii care au fost audiați. Aceste cheltuieli sunt calculate pe baza articolului 18 și a anexei VII din Statutul personalului.”

11 Articolul 1 alineatul (1) din anexa IX la Statutul personalului SATCEN prevede:

„În cazul în care, în cadrul anchetei interne, se constată posibilitatea implicării personale a unui membru al personalului sau a unui fost membru al personalului, persoana respectivă este imediat informată cu privire la aceasta, cu condiția ca acest lucru să nu prejudicieze buna desfășurare a anchetei. În orice caz, la încheierea anchetei, nu se pot formula concluzii care fac referire la numele unui membru al personalului fără ca membrul personalului implicat să aibă ocazia de a-și prezenta punctul de vedere asupra faptelor care îl privesc. În concluzii se menționează observațiile membrului personalului respectiv.”

12 Articolul 2 din anexa IX la acest statut al personalului precizează:

„Pe baza raportului de anchetă, după ce a comunicat membrului personalului în cauză toate probele aflate la dosar și după audierea membrului personalului implicat, directorul:

[...]

- (c) în cazul neîndeplinirii obligațiilor în conformitate cu articolul 27 din Statutul personalului:
 - (i) poate decide inițierea procedurii disciplinare stabilite în secțiunea 4 din prezenta anexă sau
 - (ii) poate decide inițierea procedurii disciplinare în fața Comisiei de disciplină.”

13 Anexa X punctul 1 din statutul menționat al personalului prevede:

„Comisia de recurs are autoritatea de a soluționa litigiile rezultate în urma încălcării prezentului statut sau a contractelor prevăzute la articolul 7 din Statutul personalului. În acest scop, comisia are competență judiciară în ceea ce privește recursurile intentate de membrii personalului în funcție sau de foștii membri ai personalului sau de către reprezentanții sau urmașii acestora împotriva unei decizii a directorului.”

14 Anexa X punctul 4 litera (b) din același statut al personalului prevede că „[r]eclamantul [în fața Comisiei de recurs] dispune de o perioadă de 20 de zile din momentul notificării deciziei reclamate [...] pentru a înainta o solicitare scrisă de retragere a unei astfel de decizii sau de modificare a acesteia de către Comisia de recurs”, precum și că „[s]olicitarea se adresează șefului administrației și al personalului [SATCEN], care confirmă primirea acesteia și inițiază procedura de convocare a Comisiei de recurs”.

15 Potrivit anexei X punctul 2 literele (a), (b), (d) și (e) din Statutul personalului SATCEN, Comisia de recurs se compune dintr-un președinte și doi membri, numiți de Consiliul de administrație al SATCEN pentru o perioadă de doi ani din afara personalului SATCEN, care sunt pe deplin independenți în exercitarea atribuțiilor lor, iar beneficiile președintelui și ale membrilor Comisiei de recurs se stabilesc de Consiliul de administrație al SATCEN.

Istoricul litigiului

- 16 Istoricul litigiului a fost prezentat la punctele 17-46 din hotărârea atacată. În scopul prezentei proceduri, acesta poate fi rezumat după cum urmează.
- 17 KF a fost recrutată de SATCEN în calitate de agent contractual începând de la 1 august 2009 în vederea ocupării postului de șef al diviziei administrative al acestuia.
- 18 În cadrul evaluărilor aferente anilor 2010 și 2011, directorul adjunct al SATCEN a reținut existența unor disfuncționalități privind raporturile umane din cadrul acestei divizii administrative, motiv pentru care lui KF i s-a atribuit cea mai mică notă pentru anul 2010. În cadrul fiecăreia dintre evaluările sale, care au fost contestate de KF, aceasta a putut formula observații.
- 19 Prin nota internă din 17 octombrie 2012, în cadrul evaluării aferente exercițiului de evaluare corespunzător, directorul SATCEN l-a însărcinat pe directorul său adjunct cu strângerea de informații de la personal privind comportamentul adecvat și relațiile umane în cadrul SATCEN. Directorul SATCEN a indicat în această notă că trebuia să se acorde o atenție specială situației agenților care aveau responsabilități de conducere, în special șefii de divizie, identificându-se, dacă era cazul, potențiale situații de presiune psihologică sau de hărțuire în cadrul echipelor acestor agenți.
- 20 La 14 noiembrie 2012, 12 agenți au adresat directorului SATCEN și directorului său adjunct o plângere având ca obiect denunțarea „situației dificile cu care se confrunt[au] de mai mult de trei ani pentru a[-și] îndeplini activitatea profesională în mod normal”, precizând că această situație „rezult[a] din comportamentul și din conduita șef[ei] diviziei administrative, [KF]”.
- 21 La începutul anului 2013, directorul adjunct al SATCEN a dat curs notei interne din 17 octombrie 2012, trimițând către 40 de agenți ai SATCEN, care făceau parte din mai multe divizii, un chestionar cu variante multiple de răspuns, prin care le solicita să evalueze relațiile umane cu șefii lor de divizie respectivi. Prin nota internă din 7 martie 2013, directorul adjunct al SATCEN l-a informat pe directorul său că, ținând seama de răspunsurile la acest chestionar, „e[ra] clar că exist[a] o problemă reală în privința relațiilor umane cu șef[a] diviziei administrative, [KF], având în vedere răspunsurile negative generale ale personalului diviziei administrative”.
- 22 Printr-o notă internă din data de 8 martie 2013, directorul SATCEN a solicitat directorului său adjunct, în temeiul articolului 27 din Statutul personalului SATCEN, să inițieze o anchetă administrativă împotriva lui KF.
- 23 Ancheta administrativă a constat în trimiterea, la 12 iunie 2013, a unui chestionar cu variante multiple de răspuns către 24 de agenți ai SATCEN, prin care se urmărea să se determine dacă ei s-au confruntat sau nu cu anumite tipuri de comportamente a căror autoare era KF și dacă au suferit ei înșiși consecințele unor astfel de comportamente sau le-au constatat în legătură cu colegii lor. Acest chestionar îi invita de asemenea pe agenții consultați să își coroboreze răspunsurile cu mărturii sau cu orice elemente de probă. Dintre cei 24 de agenți astfel consultați, au răspuns 18.
- 24 În același timp, după evaluarea sa aferentă anului 2012, în urma căreia performanța sa globală a fost din nou considerată insuficientă, KF, prin scrisoarea din 20 martie 2013, pe de o parte, a contestat această evaluare și, pe de altă parte, a solicitat directorului SATCEN să ia măsurile necesare pentru a pune capăt situației de hărțuire a cărei victimă estima că este ea însăși.
- 25 La 2 iulie 2013, directorul adjunct al SATCEN și-a finalizat ancheta, concluzionând că faptele reproșate lui KF erau dovedite. Potrivit raportului de anchetă întocmit de acesta, persoana interesată a avut un comportament „intenționat, repetitiv, durabil sau sistematic [prin care a urmărit] să discrediteze sau

să denigreze persoanele în cauză”, „aceste comportamente atribuite [lui KF] [fiind] confirmate și, [având în vedere] natura, frecvența și efectul lor asupra anumitor membri ai personalului, caracteriz[ând] o hărțuire morală”.

- 26 În ziua următoare, directorul SATCEN, printr-un e-mail la care a fost atașat, în anexele sale, raportul de anchetă al directorului său adjunct, a informat-o pe KF cu privire la concluziile acestui raport. De asemenea, prin acest e-mail, persoana interesată a fost convocată la o întrevedere, la 5 iulie 2013, în vederea continuării procedurii prevăzute la articolul 2 din anexa IX la Statutul personalului SATCEN.
- 27 Prin decizia din 5 iulie 2013, directorul SATCEN a luat act de faptul că, la finalul anchetei realizate de directorul său adjunct, acesta din urmă a ajuns la concluzia că comportamentele reproșate lui KF erau confirmate și constituiau hărțuire morală. Pe baza acestei concluzii și după ascultarea lui KF în aceeași zi, el a decis, pe de o parte, deschiderea unei proceduri disciplinare împotriva persoanei interesate (denumită în continuare „decizia de deschidere a unei proceduri disciplinare”) și, pe de altă parte, suspendarea din funcție a acesteia cu menținerea însă a remunerației sale (denumită în continuare „decizia de suspendare”).
- 28 La 23 august 2013, directorul SATCEN a stabilit compunerea Comisiei de disciplină și a informat-o pe KF cu privire la aceasta.
- 29 La 28 august 2013, KF l-a sesizat pe directorul SATCEN cu o reclamație administrativă împotriva, printre altele, a deciziei de deschidere a unei proceduri disciplinare, a deciziei de suspendare și a deciziei prin care acesta ar fi respins în mod implicit cererea sa de asistență pentru hărțuirea morală pe care estima că a suferit-o. Prin decizia din 4 octombrie 2013, această reclamație a fost respinsă în integralitatea sa de directorul menționat. La 2 decembrie 2013, KF a contestat această din urmă decizie la Comisia de recurs.
- 30 La 11 septembrie 2013, compunerea Comisiei de disciplină a fost stabilită în mod definitiv.
- 31 La 25 octombrie 2013, directorul SATCEN a sesizat Comisia de disciplină cu un raport pe care i l-a transmis și lui KF, în conformitate cu articolul 10 din anexa IX la Statutul personalului SATCEN.
- 32 Prin scrisoarea din 28 noiembrie 2013, președintele Comisiei de disciplină a informat-o pe KF că audierea sa în fața acestei comisii va avea loc la data de 13 sau de 14 ianuarie 2014. Prin această scrisoare, el i-a solicitat de asemenea să transmită observațiile sale scrise Comisiei de disciplină cu cel puțin o săptămână înaintea audierii sale. Întrucât cererea lui KF privind amânarea audierii sale din cauza termenului scurt care i-a fost astfel acordat a fost respinsă de președintele Comisiei de disciplină, persoana interesată a comunicat observațiile sale scrise la 21 decembrie 2013.
- 33 În urma acestei audieri care a avut loc în cele din urmă la 13 ianuarie 2014, Comisia de disciplină a emis un aviz motivat la 4 februarie 2014, prin care, pe de o parte, a considerat în unanimitate că KF nu își respectase obligațiile profesionale și, pe de altă parte, a recomandat ca aceasta să fie retrogradată cu cel puțin două grade, pentru a nu mai fi în măsură să ocupe un post cu responsabilități manageriale.
- 34 După ascultarea lui KF la 25 februarie 2014, directorul SATCEN, prin decizia din 28 februarie 2014, a revocat-o pe aceasta pentru motive disciplinare (denumită în continuare „decizia de revocare”), decizia respectivă urmând să producă efecte în termen de o lună de la data adoptării sale.
- 35 Decizia de revocare a făcut obiectul unei reclamații administrative din partea lui KF la 17 aprilie 2014, care a fost respinsă prin decizia directorului SATCEN din 4 iunie 2014. La 12 iunie 2014, KF a contestat decizia de revocare la Comisia de recurs.

36 Prin decizia din 26 ianuarie 2015 (denumită în continuare „decizia Comisiei de recurs”), notificată lui KF la 23 martie 2015, Comisia de recurs, pe de o parte, a respins concluziile lui KF prin care se solicita anularea deciziei de deschidere a unei proceduri disciplinare și a deciziei de suspendare, prezentate în cererea sa din 2 decembrie 2013, menționată la punctul 29 din prezenta hotărâre, precum și, pe de altă parte, a înlăturat toate motivele invocate de persoana interesată împotriva deciziei de revocare, anulând-o totodată în parte pe aceasta din urmă în măsura în care data de la care producea efecte fusese stabilită în mod eronat.

Procedura în fața Tribunalului și hotărârea atacată

37 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 28 mai 2015, KF a introdus o acțiune având ca obiect, pe de o parte, o cerere întemeiată pe articolul 263 TFUE prin care solicita anularea pretensei decizii implicite de respingere a cererii sale de asistență, a deciziei de deschidere a unei proceduri disciplinare, a deciziei de suspendare, a deciziei de revocare, a deciziei de respingere a reclamației sale împotriva pretensei decizii implicite de respingere a cererii sale de asistență și a deciziei Comisiei de recurs (denumite în continuare „deciziile în litigiu”), precum și, pe de altă parte, o cerere întemeiată pe articolul 268 TFUE prin care solicita obligarea SATCEN la plata unei sume corespunzătoare salariilor neperceptate, pentru prejudiciul material care ar rezulta de aici în ceea ce o privește, și a sumei de 500 000 de euro pentru prejudiciul moral pe care de asemenea l-ar fi suferit.

38 În susținerea acțiunii formulate, KF a arătat în special că, mai întâi, deciziile organelor SATCEN trebuie să poată face obiectul unui control de legalitate din partea Tribunalului în temeiul articolului 263 TFUE, întrucât este vorba despre acte de pură administrare a personalului care emană de la un organism al Uniunii și că, în caz contrar, acestea ar fi exceptate, cu nerespectarea principiilor fundamentale ale Uniunii, de la orice control jurisdicțional, controlul exercitat de Comisia de recurs neputând fi astfel asimilat unui control jurisdicțional.

39 În continuare, în susținerea concluziilor sale referitoare la anularea deciziei de respingere a cererii sale de asistență, a deciziei de deschidere a unei proceduri disciplinare, a deciziei de suspendare și a deciziei de revocare, KF a invocat motive întemeiate printre altele pe încălcarea principiului bunei administrări, a principiului imparțialității și a principiului respectării dreptului la apărare.

40 În sfârșit, în susținerea concluziilor sale referitoare la anularea deciziei Comisiei de recurs, KF a invocat o nerespectare a dreptului său la o cale de atac efectivă, în special din cauza compunerii Comisiei de recurs care nu ar fi îndeplinit criteriile unei instanțe independente și imparțiale. În plus, în temeiul articolului 277 TFUE, ea a invocat o excepție de nelegalitate a articolului 28 alineatul (6) din Statutul personalului SATCEN, în esență pentru motivul că această dispoziție ar face Comisia de recurs unica instanță de control al legalității deciziilor directorului SATCEN, excluzând astfel aceste decizii de la orice control jurisdicțional.

41 Prin hotărârea atacată, Tribunalul a admis în parte acțiunea cu care a fost sesizat de KF, în măsura în care a anulat decizia de suspendare, decizia de revocare și decizia Comisiei de recurs, precum și în măsura în care a obligat SATCEN să îi plătească lui KF suma de 10 000 de euro pentru repararea prejudiciului moral suferit de aceasta, recursul fiind respins în rest.

Concluziile părților

42 SATCEN solicită în esență Curții:

- anularea hotărârii atacate;
- respingerea acțiunii formulate de KF și

– obligarea lui KF la plata cheltuielilor de judecată.

43 Consiliul solicită în esență Curții:

- anularea hotărârii atacate;
- respingerea acțiunii formulate de KF și
- pronunțarea cu privire la cheltuielile de judecată în conformitate cu Regulamentul de procedură al Curții.

44 KF solicită Curții:

- respingerea recursului și
- obligarea SATCEN la plata cheltuielilor de judecată.

Cu privire la recurs

45 În susținerea recursului, SATCEN invocă patru motive întemeiate, primul, pe necompetența Tribunalului de a judeca acțiunea în primă instanță, al doilea, pe inadmisibilitatea acestei acțiuni, al treilea, pe o denaturare a faptelor și, al patrulea, pe o încălcare a principiului buneii administrări și a principiului respectării dreptului la apărare.

Cu privire la primul și la cel de al doilea motiv

Argumentația părților

46 Prin intermediul primului motiv de recurs, care se împarte în trei aspecte, SATCEN reproșează Tribunalului că s-a declarat competent să judece acțiunea formulată de KF.

47 În cadrul primului aspect al primului motiv, SATCEN arată că, mai întâi, competența instanței Uniunii presupune, în virtutea principiului atribuirii consacrat la articolul 5 TUE, ca aceasta să fie prevăzută în mod expres într-o dispoziție. Or, nu aceasta ar fi situația în speță.

48 În continuare, din Hotărârea din 12 noiembrie 2015, Elitaliana/Eulex Kosovo (C-439/13 P, EU:C:2015:753), ar rezulta că instanța Uniunii nu este „automat” competentă în cazul în care decizia în cauză nu se referă la fonduri din bugetul Uniunii. Or, veniturile SATCEN ar fi constituite din contribuții din partea statelor membre.

49 În sfârșit, Tribunalul ar fi săvârșit o eroare de drept prin faptul că a statuat, la punctul 107 din hotărârea atacată, că articolul 263 al cincilea paragraf TFUE nu permite Consiliului să scoată de sub competența instanței Uniunii, ca la articolul 28 alineatul (6) din Statutul personalului SATCEN, litigiile în care este implicat un organ, un oficiu sau o agenție a Uniunii.

50 Prin intermediul celui de al doilea aspect al primului motiv, SATCEN arată că Tribunalul a încălcat principiul egalității de tratament prin faptul că a impus în esență aceeași protecție jurisdicțională pentru funcționarii și pentru agenții vizați la articolul 270 TFUE, pe de o parte, și pentru agenții contractuali recrutați de SATCEN, pe de altă parte, în condițiile în care aceste două categorii de personal al instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii s-ar afla în situații fundamental

diferite una de alta. În orice caz, principiul egalității de tratament nu ar avea vocația de a se aplica decât unor situații identice, iar nu unor situații comparabile la care Tribunalul ar fi făcut trimitere în mod eronat.

- 51 Astfel, nu ar decurge din principiul egalității de tratament că toți membrii personalului instituțiilor, al organelor, al oficiilor și al agențiilor Uniunii ar trebui să dispună de aceleași căi de atac în cazul unui litigiu cu angajatorul lor. În special, agenții locali angajați de instituțiile Uniunii și anumiți agenți contractuali al căror contract conține o clauză compromisorie care prevede competența instanțelor naționale nu ar putea sesiza instanța Uniunii.
- 52 Prin urmare, contrar celor reținute de Tribunal la punctul 96 din hotărârea atacată, jurisprudența rezultată din Hotărârea din 19 iulie 2016, H/Consiliul și alții (C-455/14 P, EU:C:2016:569), nu poate fi aplicată prin analogie în speță, întrucât KF nu ar fi nici un agent detașat de un stat membru, nici un agent detașat de o instituție a Uniunii, ci un agent contractual recrutat de SATCEN. Ținând seama de statutul său, KF nu ar putea fi comparată cu un agent detașat de o instituție a Uniunii.
- 53 În cadrul celui de al treilea aspect al primului motiv, SATCEN arată că, în orice caz, Tribunalul nu se poate declara competent să judece acțiunea din primă instanță doar în temeiul unui principiu precum principiul egalității de tratament. Astfel, litigiile de natură contractuală, precum cele în discuție în speță, nu ar fi de competența instanței Uniunii decât în prezența unei clauze compromisorii care să prevadă expres această competență, în temeiul articolului 272 TFUE. Or, în speță, nu ar fi fost prevăzută nicio clauză compromisorie care să atribuie competență instanței Uniunii.
- 54 Prin intermediul celui de al doilea motiv de recurs, SATCEN contestă concluzia Tribunalului potrivit căreia articolele 263 și 268 TFUE îi furnizează baza juridică pentru a considera admisibilă acțiunea formulată de KF. Întemeindu-se exclusiv pe aplicarea prin analogie a Hotărârii din 19 iulie 2016, H/Consiliul și alții (C-455/14 P, EU:C:2016:569), pentru a ajunge la această concluzie, Tribunalul și-ar fi încălcat obligația de motivare și, în orice caz, ar fi săvârșit o eroare de drept.
- 55 Tribunalul ar fi omis printre altele să explice în ce măsură o aplicare prin analogie a acestei hotărâri ar permite să se aprecieze că acțiunea formulată de KF ar fi admisibilă, din moment ce calitatea de agent al SATCEN al acesteia din urmă ar împiedica-o să fie considerată „terț”, în sensul jurisprudenței, în raport cu SATCEN. Astfel, contrar împrejurărilor în discuție în cauza în care s-a pronunțat hotărârea menționată, KF nu ar fi fost detașată la SATCEN.
- 56 Consiliul susține argumentația SATCEN.
- 57 KF contestă argumentația SATCEN.

Aprecierea Curții

- 58 În primul rând, în ceea ce privește argumentația invocată în cadrul primului aspect al primului motiv de recurs, potrivit căreia Tribunalul ar fi săvârșit o eroare de drept prin faptul că a statuat, la punctul 107 din hotărârea atacată, că articolul 263 al cincilea paragraf TFUE nu permite Consiliului să scoată de sub competența instanței Uniunii, ca la articolul 28 alineatul (6) din Statutul personalului SATCEN, litigiile în care este implicat un organ, un oficiu sau o agenție a Uniunii, trebuie amintit că, după cum rezultă din articolul 2 TUE, Uniunea se întemeiază, printre altele, pe valorile privind egalitatea și statul de drept. Or, existența însăși a unui control jurisdicțional efectiv destinat să asigure respectarea dispozițiilor dreptului Uniunii este inerentă existenței unui asemenea stat de drept (Hotărârea din 19 iulie 2016, H/Consiliul și alții, C-455/14 P, EU:C:2016:569, punctul 41).

- 59 Articolul 19 TUE, care concretizează valoarea statului de drept afirmată la articolul 2 TUE, încredințează instanțelor naționale și Curții obligația de a garanta deplina aplicare a dreptului Uniunii în toate statele membre, precum și protecția jurisdicțională a drepturilor conferite justițiabililor de acest drept, Curtea deținând o competență exclusivă pentru interpretarea definitivă a dreptului menționat [Avizul 1/17 din 30 aprilie 2019, EU:C:2019:341, punctul 111, precum și Hotărârea din 19 noiembrie 2019, A. K. și alții (Independența Camerei Disciplinare a Curții Supreme), C-585/18, C-624/18 și C-625/18, EU:C:2019:982, punctul 167].
- 60 Sistemul jurisdicțional al Uniunii este astfel constituit dintr-un sistem complet de căi de atac și de proceduri, destinat să asigure controlul legalității actelor instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii (a se vedea în acest sens Avizul 1/09 din 8 martie 2011, EU:C:2011:123, punctul 70).
- 61 Funcțiile atribuite instanțelor naționale și, respectiv, Curții sunt esențiale pentru a se asigura însăși natura dreptului instituit prin tratate (Avizul 1/09 din 8 martie 2011, EU:C:2011:123, punctul 85).
- 62 În consecință, deși, în speță, „condiții[le] și proceduri[le] speciale” menționate la articolul 263 al cincilea paragraf TFUE permit, desigur, stabilirea, de către o instituție, un organ, un oficiu sau o agenție a Uniunii, a unor condiții și proceduri interne, prealabile unei acțiuni în justiție, care guvernează în special funcționarea unui mecanism de autosupraveghere sau derularea unei proceduri de soluționare amiabilă, după cum a considerat Tribunalul la punctul 107 din hotărârea atacată, aceste condiții și proceduri nu pot, contrar celor susținute de SATCEN, să fie interpretate în sensul că autorizează o instituție a Uniunii să scoată litigii care implică interpretarea sau aplicarea dreptului Uniunii atât de sub competența instanțelor statelor membre, cât și de sub cea a instanței Uniunii.
- 63 Or, potrivit anexei X punctul 1 din Statutul personalului SATCEN, Comisia de recurs este chemată să aplice și să interpreteze acest statut al personalului, care a fost adoptat printr-o decizie a Consiliului și cuprinde, prin urmare, dispoziții de drept al Uniunii. În plus, conform articolului 28 alineatul (6) a doua teză din acest statut al personalului, împotriva deciziilor acestei comisii nu este posibil „niciun recurs”.
- 64 Așadar, fără a fi nevoie să se stabilească dacă respectiva comisie îndeplinește sau nu criteriile unei instanțe, trebuie constatat că atribuirea către aceasta a unei competențe exclusive de a interpreta și a aplica Statutul personalului SATCEN, precum cea prevăzută la articolul 28 alineatul (6) a doua teză din același statut al personalului, încalcă, în orice caz, jurisprudența amintită la punctele 58-61 din prezenta hotărâre.
- 65 În consecință, Tribunalul nu a săvârșit nicio eroare de drept atunci când a statuat, la punctul 107 din hotărârea atacată, că articolul 263 al cincilea paragraf TFUE nu poate fi interpretat în sensul că permite Consiliului să adopte o dispoziție precum articolul 28 alineatul (6) a doua teză din Statutul personalului SATCEN.
- 66 Trebuie adăugat că, desigur, întrucât în speță este vorba despre dispoziții referitoare la PESC și despre acte adoptate în temeiul acestora, trebuie amintit că articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE și articolul 275 primul paragraf TFUE introduc o derogare de la regula competenței generale pe care articolul 19 TUE o conferă Curții pentru a asigura respectarea dreptului în interpretarea și în aplicarea tratatelor. Totuși, aceste dispoziții trebuie să fie interpretate restrictiv, iar domeniul de aplicare al derogării pe care o instituie nu se poate extinde până la a exclude competența instanței Uniunii de a controla legalitatea unor acte de gestionare a personalului, precum deciziile în litigiu, astfel cum Tribunalul a considerat în mod întemeiat la punctul 96 din hotărârea atacată și ceea ce SATCEN nu contestă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 iulie 2016, H/Consiliul și alții, C-455/14 P, EU:C:2016:569, punctele 39, 40, 54 și 55).

- 67 În al doilea rând, în măsura în care SATCEN reproșează Tribunalului, prin diverse argumente care se circumscriu primului aspect al primului motiv și celui de al doilea motiv, că a statuat în hotărârea atacată că, în speță, erau întrunite condițiile de aplicare a articolului 263 TFUE, trebuie amintit că, potrivit articolului 263 primul paragraf TFUE, Curtea controlează legalitatea actelor instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii destinate să producă efecte juridice față de terți.
- 68 Acțiunea în anulare urmărește să asigure respectarea dreptului în interpretarea și în aplicarea Tratatului FUE și ar fi, în consecință, contrar acestui obiectiv să se interpreteze restrictiv condițiile de admisibilitate a acțiunii prin limitarea obiectului acesteia numai la categoriile de acte prevăzute la articolul 288 TFUE (Hotărârea din 9 septembrie 2015, Lito Maieftiko Gynaikologiko kai Cheirurgiko Kentro/Comisia, C-506/13 P, EU:C:2015:562, punctul 17 și jurisprudența citată).
- 69 În consecință, reprezintă acte susceptibile să facă obiectul unei acțiuni în anulare toate actele adoptate de instituțiile, de organele, de oficiile sau de agențiile Uniunii, indiferent de natura sau de forma acestora, care urmăresc să producă efecte juridice obligatorii de natură să afecteze interesele reclamantului, modificând în mod distinct situația juridică a acestuia (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 decembrie 2014, Schönberger/Parlamentul, C-261/13 P, EU:C:2014:2423, punctul 13, și Hotărârea din 9 septembrie 2015, Lito Maieftiko Gynaikologiko kai Cheirurgiko Kentro/Comisia, C-506/13 P, EU:C:2015:562, punctul 16).
- 70 Dintr-o jurisprudență consacrată privind admisibilitatea acțiunilor în anulare reiese de asemenea că trebuie examinată substanța însăși a actelor atacate, precum și intenția emitenților lor pentru a califica aceste acte. În această privință, constituie în principiu acte atacabile măsurile care stabilesc definitiv poziția unei instituții, a unui organ, a unui oficiu sau a unei agenții a Uniunii la sfârșitul unei proceduri administrative și care urmăresc să producă efecte juridice obligatorii de natură să afecteze interesele reclamantului, cu excluderea măsurilor intermediare al căror obiectiv este de a pregăti decizia finală, care nu au astfel de efecte, precum și a actelor pur confirmative ale unui act anterior care nu a fost atacat în termen (Hotărârea din 26 ianuarie 2010, Internationaler Hilfsfonds/Comisia, C-362/08 P, EU:C:2010:40, punctul 52).
- 71 În speță, este cert că toate deciziile în litigiu stabilesc definitiv, la finalul unor proceduri administrative, poziția SATCEN. Pe de altă parte, reiese atât din însăși substanța lor, cât și din intenția emitenților acestora că ele vizează să producă efecte juridice obligatorii de natură să afecteze interesele lui KF, modificând în mod distinct situația juridică a acesteia.
- 72 În aceste condiții, este necesar să se aprecieze că Tribunalul nu a săvârșit nicio eroare de drept prin faptul că a statuat că aceste decizii îndeplineau condițiile impuse pentru a fi considerate acte atacabile, în sensul articolului 263 TFUE.
- 73 În special, după cum a arătat domnul avocat general la punctele 110 și 111 din concluziile sale, deși articolul 263 primul paragraf TFUE limitează competența Curții la actele destinate să producă efecte juridice față de „terți”, rezultă dintr-o jurisprudență constantă că acești termeni urmăresc să excludă actele care nu reprezintă acte care lezează, în măsura în care vizează exclusiv organizarea internă a administrației și nu produce efecte decât în această sferă internă, fără a crea niciun drept sau nicio obligație față de terți [a se vedea în acest sens Hotărârea din 25 februarie 1988, Les Verts/Parlamentul, 190/84, EU:C:1988:94, punctul 8, Hotărârea din 6 aprilie 2000, Spania/Comisia, C-443/97, EU:C:2000:190, punctul 28, și Hotărârea din 2 octombrie 2018, Franța/Parlamentul (Exercitarea competenței bugetare), C-73/17, EU:C:2018:787, punctul 15].
- 74 Or, deși deciziile în litigiu privesc într-adevăr organizarea internă a SATCEN, aceste decizii sunt totuși acte a căror destinatară este KF, în sensul articolului 263 al patrulea paragraf TFUE, și care o lezează, în sensul jurisprudenței amintite la punctele 69, 70 și 73 din prezenta hotărâre.

- 75 În plus, din moment ce deciziile menționate privesc obligațiile reciproce născute din încheierea contractului de muncă între SATCEN și KF și determină ruperea raportului contractual care îi leagă pe aceștia, nu se poate considera că prezentul litigiu nu are loc între SATCEN și un „terț”, în sensul articolului 263 primul paragraf TFUE.
- 76 Pe de altă parte, nu se contestă că, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 122 din hotărârea atacată, articolul 270 TFUE nu este aplicabil situației lui KF, întrucât nici Decizia 2014/401, nici Statutul personalului SATCEN nu prevăd aplicabilitatea statutului și a regimului aplicabil celorlalți agenți ai Uniunii.
- 77 Rezultă că Tribunalul nu a săvârșit nicio eroare de drept atunci când a statuat în esență, la punctul 123 din hotărârea atacată, că raportul de muncă care exista între KF și SATCEN nu excludea prezentul litigiu din domeniul de aplicare al articolului 263 primul paragraf TFUE.
- 78 În al treilea rând, în ceea ce privește argumentul SATCEN întemeiat pe natura contractuală a raporturilor sale cu KF, rezultă dintr-o jurisprudență consacrată că, atunci când situația juridică a reclamantului se înscrie în cadrul raporturilor contractuale al căror regim juridic este guvernat de legea desemnată de părțile contractante, competența de interpretare și de aplicare a dispozițiilor Tratatului FUE de către instanța Uniunii în cadrul acțiunii în anulare nu este aplicabilă, o asemenea situație fiind, în principiu și conform articolului 274 TFUE, de competența instanțelor naționale. Prin urmare, în cazul unui contract între un reclamant și una dintre instituțiile, unul dintre organele, unul dintre oficiile sau una dintre agențiile Uniunii, instanța Uniunii nu poate fi sesizată cu o acțiune în temeiul articolului 263 TFUE decât dacă actul atacat urmărește să producă efecte juridice obligatorii care se situează în afara raportului contractual dintre părți și care implică exercitarea unor prerogative de putere publică conferite instituției, organului, oficiului sau agenției contractante în calitatea sa de autoritate administrativă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 septembrie 2015, Lito Maieftiko Gynaikologiko kai Cheirurgiko Kentro/Comisia, C-506/13 P, EU:C:2015:562, punctele 18 și 20, și Hotărârea din 28 februarie 2019, Alfamicro/Comisia, C-14/18 P, EU:C:2019:159, punctele 48 și 50).
- 79 Astfel, dacă instanța Uniunii s-ar considera competentă să judece litigiile privind anularea actelor care se înscriu într-un cadru pur contractual, aceasta ar risca nu numai să lipsească de sens articolul 272 TFUE, care permite atribuirea competenței jurisdicționale a Uniunii în temeiul unei clauze compromisorii, dar și, în cazurile în care contractul nu ar cuprinde o astfel de clauză, să extindă competența sa jurisdicțională dincolo de limitele stabilite la articolul 274 TFUE, care încredințează instanțelor naționale competența de drept comun pentru soluționarea litigiilor în care Uniunea este parte (Hotărârea din 9 septembrie 2015, Lito Maieftiko Gynaikologiko kai Cheirurgiko Kentro/Comisia, C-506/13 P, EU:C:2015:562, punctul 19, și Hotărârea din 28 februarie 2019, Alfamicro/Comisia, C-14/18 P, EU:C:2019:159, punctul 49 și jurisprudența citată).
- 80 Renunțarea de către instanța Uniunii la exercitarea competențelor pe care i le conferă articolul 263 TFUE, atunci când situația juridică a reclamantului se înscrie în cadrul unor raporturi contractuale, vizează astfel să asigure o interpretare coerentă a articolelor 263, 272 și 274 TFUE și, prin urmare, să garanteze coerența sistemului jurisdicțional al Uniunii care este constituit, după cum se amintește la punctul 60 din prezenta hotărâre, dintr-un sistem complet de căi de atac și de proceduri destinat să asigure controlul legalității actelor instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii.
- 81 În același mod, Curtea a statuat în contextul contenciosului privind răspunderea extracontractuală a Uniunii că, în scopul de a se determina care este instanța competentă să judece o anumită acțiune în justiție îndreptată împotriva Uniunii pentru ca aceasta să răspundă pentru un prejudiciu, trebuie să se examineze dacă această acțiune are ca obiect răspunderea contractuală a Uniunii sau răspunderea extracontractuală a acesteia și că simpla invocare a unor norme juridice care nu decurg dintr-un contract relevant în cauză, dar care sunt impuse părților, nu poate avea drept consecință modificarea naturii contractuale a litigiului și imposibilitatea, în consecință, a soluționării de către instanța competentă. Dacă situația ar fi diferită, natura litigiului și, în consecință, instanța competentă ar putea

fi schimbate pe baza normelor invocate de părți, ceea ce ar fi contrar normelor de competență materială a diferitor instanțe (Hotărârea din 18 aprilie 2013, Comisia/Systran și Systran Luxemburg, C-103/11 P, EU:C:2013:245, punctele 61 și 65).

- 82 Așadar, noțiunea de „răspundere extracontractuală a Uniunii”, în sensul articolului 268 TFUE și al articolului 340 al doilea paragraf TFUE, care are un caracter autonom, trebuie interpretată, în principiu, în lumina finalității sale, și anume aceea de a permite o repartizare a competențelor între instanța Uniunii și instanțele naționale (a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 aprilie 2013, Comisia/Systran și Systran Luxemburg, C-103/11 P, EU:C:2013:245, punctul 62).
- 83 În speță, trebuie arătat însă că, după cum reiese din cuprinsul punctului 62 de mai sus, articolul 28 alineatul (6) a doua teză din Statutul personalului SATCEN exclude expres orice control jurisdicțional din partea instanțelor naționale sau a instanței Uniunii al deciziilor Comisiei de recurs și, pe cale de consecință, al deciziilor directorului SATCEN care fac obiectul acestora.
- 84 Prin urmare, într-un astfel de context, o renunțare din partea Curții și a Tribunalului la exercitarea competențelor care le sunt conferite prin articolele 263 și 268 TFUE ar avea drept consecință, după cum a arătat domnul avocat general la punctul 112 din concluziile sale, să excludă astfel de decizii de la orice control jurisdicțional, indiferent dacă acesta este efectuat de instanța Uniunii sau de instanțele naționale, fără ca această renunțare să fie justificată de nevoia de a respecta repartizarea competențelor între instanța Uniunii și instanțele naționale dorită de Tratatul FUE.
- 85 Or, în asemenea condiții, revine Curții și Tribunalului sarcina de a-și exercita competențele care le sunt conferite prin Tratatul FUE, în scopul asigurării existenței unui control jurisdicțional efectiv, în sensul jurisprudenței amintite la punctele 58-61 din prezenta hotărâre.
- 86 În consecință, contrar celor susținute de SATCEN, Tribunalul nu a săvârșit o eroare de drept prin faptul că a statuat, la punctul 132 din hotărârea atacată, că, în pofida raporturilor contractuale care existau între SATCEN și KF, era competent în temeiul articolelor 263 și 268 TFUE să judece acest litigiu.
- 87 În al patrulea rând, având în vedere considerațiile care figurează la punctele 65-86 din prezenta hotărâre, argumentația invocată de SATCEN în cadrul primului aspect al primului motiv și întemeiată pe o încălcare a principiului atribuirii de competențe consacrat la articolul 5 TUE, precum și pe un viciu privind angajarea de fonduri din bugetul Uniunii trebuie de asemenea să fie înlăturată ca nefondată.
- 88 În al cincilea rând, în ceea ce privește argumentația invocată de SATCEN în cadrul celui de al doilea și al celui de al treilea aspect ale primului motiv, precum și în cadrul celui de al doilea motiv, întemeiată pe încălcarea de către Tribunal a principiului egalității de tratament, este necesar să se arate că, mai întâi, critica potrivit căreia Tribunalul s-ar fi declarat în mod greșit competent doar pe baza acestui principiu rezultă dintr-o interpretare eronată a hotărârii atacate.
- 89 Astfel, deși este adevărat că Tribunalul a menționat principiul respectiv în cadrul motivelor pe care le-a dezvoltat, rezultă totuși fără echivoc, în special din cuprinsul punctelor 99, 103 și 120 din hotărârea atacată, că Tribunalul s-a declarat competent în temeiul articolelor 263 și 268 TFUE să judece acțiunea formulată de KF.
- 90 În continuare, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, principiul egalității de tratament impune ca situații comparabile să nu fie tratate într-un mod diferit și ca situații diferite să nu fie tratate în același mod, cu excepția cazului în care un astfel de tratament este justificat în mod obiectiv (Hotărârea din 3 decembrie 2019, Republica Cehă/Parlamentul și Consiliul, C-482/17, EU:C:2019:1035, punctul 164).

- 91 Prin urmare, SATCEN nu mai poate pretinde că acest principiu se aplică doar unor situații identice.
- 92 În sfârșit, în ceea ce privește comparația dintre situația agenților contractuali ai SATCEN, precum KF, pe de o parte, și cea a experților, a funcționarilor și a agenților detașați de către statele membre sau de către Uniune, pe de altă parte, trebuie arătat că Tribunalul a statuat, la punctele 95-98 din hotărârea atacată, că prezentul litigiu se aseamănă cu litigiile dintre o instituție, un organ, un oficiu sau o agenție a Uniunii care nu intră sub incidența PESC și unul dintre funcționarii sau agenții săi și că nu se poate considera că derogarea de la competența instanței Uniunii prevăzută la articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE și la articolul 275 primul paragraf TFUE, care trebuie interpretată în mod restrictiv, se extinde până la a exclude competența instanței Uniunii de a controla legalitatea unor acte precum deciziile în litigiu.
- 93 În această privință, este necesar să se arate că, după cum rezultă din aprecierea care figurează la punctele 71, 72, 74-77 și 86 din prezenta hotărâre, aceste situații sunt pe deplin comparabile una cu cealaltă.
- 94 În plus, la punctele 102 și 103 din hotărârea atacată, Tribunalul a considerat de asemenea în mod întemeiat că, deși legătura inițială a SATCEN cu UEO, care este o organizație internațională interguvernamentală, a implicat în trecut că situația personalului SATCEN nu a putut fi asimilată celei a agenților Comunității Europene, acest lucru nu mai este valabil de la intrarea în vigoare, la 1 decembrie 2009, a Tratatului de la Lisabona, întrucât, după această dată, în litigiile dintre SATCEN și personalul său se regăsește o situație comparabilă cu cea a litigiilor dintre agenții Uniunii și angajatorul lor.
- 95 În consecință, Tribunalul nu a încălcat principiul egalității de tratament prin faptul că a considerat că era competent să controleze legalitatea unor acte de administrare a personalului precum deciziile în litigiu.
- 96 În al șaselea și ultimul rând, în ceea ce privește pretinsul viciu de motivare a hotărârii atacate, invocat în cadrul celui de al doilea motiv, este suficient să amintim că rezultă dintr-o jurisprudență constantă că obligația de motivare nu impune Tribunalului să facă o expunere care să urmeze în mod exhaustiv și unul câte unul toate argumentele prezentate de părțile în litigiu, motivarea Tribunalului putând fi, așadar, implicită, cu condiția de a permite persoanelor interesate să cunoască motivele pentru care Tribunalul nu a admis argumentele lor, iar Curții să dispună de elemente suficiente pentru a-și exercita controlul (Hotărârea din 9 martie 2017, *Ellinikos Chrysos/Comisia*, C-100/16 P, EU:C:2017:194, punctul 32).
- 97 În speță, motivarea care figurează la punctele 80-114, 119-123 și 125-131 din hotărârea atacată permite SATCEN să înțeleagă motivele pentru care Tribunalul a înlăturat argumentația sa întemeiată atât pe necompetența acestuia de a judeca acțiunea în primă instanță, cât și pe inadmisibilitatea acestei acțiuni, iar Curții să își exercite controlul.
- 98 Având în vedere considerațiile care precedă, primul și cel de al doilea motiv trebuie înlăturate ca neîntemeiate.

Cu privire la al treilea motiv

Argumentația părților

- 99 SATCEN reproșează Tribunalului că a denaturat faptele atunci când a considerat că recurgerea la chestionarul cu variante multiple de răspuns utilizat în cadrul unei anchete administrative a constituit un procedeu vădit inadecvat pentru stabilirea realității faptelor și pentru evaluarea comportamentului

lui KF, în condițiile în care întrevederile bilaterale ar fi putut constitui un mijloc mai adaptat în această privință. Astfel, persoanele care au completat acest chestionar ar fi fost deja ascultate, între luna ianuarie și luna februarie 2013, în cursul unei alte anchete, referitoare la comportamentul adecvat și la relațiile umane în cadrul SATCEN. În plus, întrevederi bilaterale ar fi avut loc și în cursul anchetei administrative înseși.

- 100 De asemenea, Tribunalul ar fi denaturat faptele atunci când a considerat că deciziile nu erau întemeiate decât pe acuzații care desemnau categorii generale de comportament, fără să fi fost identificată existența unui eveniment sau a unui comportament precis care să poată fi calificat drept „hărțuire”. Astfel, la raportul de anchetă din 2 iulie 2013 ar fi fost anexate mărturiile scrise și detaliate. Aceste mărturiile nu ar fi fost însă luate în considerare de Tribunal, astfel încât acesta nu a ținut seama de ansamblul documentelor pe care s-a întemeiat directorul adjunct al SATCEN pentru a ajunge la concluziile sale.
- 101 Consiliul susține argumentația SATCEN.
- 102 KF contestă argumentația SATCEN.

Aprecierea Curții

- 103 Conform unei jurisprudențe constante a Curții, din articolul 256 alineatul (1) al doilea paragraf TFUE și din articolul 58 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene rezultă că Tribunalul este singurul competent, pe de o parte, să constate faptele, cu excepția cazului în care inexactitatea materială a constatărilor sale ar rezulta din înscrisurile aflate la dosar care i-au fost prezentate, și, pe de altă parte, să aprecieze aceste fapte (Hotărârea din 8 martie 2016, Grecia/Comisia, C-431/14 P, EU:C:2016:145, punctul 30 și jurisprudența citată).
- 104 Așadar, aprecierea faptelor nu constituie, cu excepția cazului denaturării elementelor de probă prezentate în fața Tribunalului, o chestiune de drept supusă ca atare controlului Curții (Hotărârea din 8 martie 2016, Grecia/Comisia, C-431/14 P, EU:C:2016:145, punctul 31 și jurisprudența citată).
- 105 Atunci când invocă o denaturare a elementelor de probă de către Tribunal, recurentul trebuie, în temeiul articolului 256 TFUE, al articolului 58 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene și al articolului 168 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul de procedură, să indice cu precizie elementele care ar fi fost denaturate de acesta și să demonstreze erorile de analiză care, în opinia sa, ar fi condus Tribunalul la această denaturare. Pe de altă parte, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, o denaturare trebuie să reiasă în mod evident din înscrisurile din dosar, fără a fi necesară o nouă apreciere a faptelor și a probelor (Hotărârea din 8 martie 2016, Grecia/Comisia, C-431/14 P, EU:C:2016:145, punctul 32 și jurisprudența citată).
- 106 În speță, trebuie amintit că, contrar celor susținute de SATCEN, raportul de anchetă din 2 iulie 2013 nu cuprinde nicio anexă care să susțină răspunsurile persoanelor consultate și nici alte elemente de probă, aceste răspunsuri și elemente nefiind anexate la raportul cu care a fost sesizată Comisia de disciplină la 25 octombrie 2013.
- 107 În ceea ce privește conținutul respectivului raport de anchetă, din acesta rezultă în mod expres și fără echivoc, mai întâi, că rezultatul audierilor efectuate între luna ianuarie și luna februarie 2013 a contribuit într-adevăr la deschiderea anchetei administrative, dar că acestea nu făceau parte din ancheta menționată, în continuare, că raportul de anchetă amintit era întemeiat exclusiv pe mărturiile scrise și semnate ale persoanelor care au fost interogate prin intermediul unui chestionar cu variante multiple de răspuns și, în sfârșit, că concluziile aceluiași raport de anchetă se sprijineau doar pe considerații referitoare la categorii generale de comportament imputate lui KF în acest chestionar, fără

menționarea unor elemente precise care ar emana din răspunsurile agenților la cele două întrebări deschise din chestionarul respectiv, astfel cum a constatat Tribunalul la punctul 204 din hotărârea atacată.

- 108 În plus, reiese din cuprinsul punctelor 200-206 din hotărârea atacată că Tribunalul nu a ignorat, după cum sugerează SATCEN, răspunsurile detaliate furnizate de persoanele astfel consultate, ci a cenzurat ancheta administrativă din cauza caracterului inadecvat al chestionarului cu variante multiple de răspuns pe care l-a constatat și care, în opinia sa, trebuia de asemenea și în mod necesar să afecteze conținutul răspunsurilor persoanelor consultate la întrebările deschise ale acestui chestionar.
- 109 În consecință, întrucât nicio denaturare nu reiese în mod evident din înscrisurile din dosar, cel de al treilea motiv trebuie înlăturat ca nefondat.

Cu privire la al patrulea motiv

Argumentația părților

- 110 SATCEN susține mai întâi că dreptul persoanei vizate de o anchetă administrativă pentru hărțuire morală de a-și prezenta observațiile înainte de finalizarea acestei anchete poate fi limitat în vederea protejării intereselor terților implicați, în special pentru evitarea represaliilor. Or, în speță, limitarea acestui drept ar fi fost necesară, având în vedere în special numărul mare de plângeri și dimensiunea mică a SATCEN. În orice caz, diversele întrevederi prealabile, în special cele care s-au desfășurat în cadrul evaluărilor anuale, cu ocazia cărora KF și-a putut prezenta observațiile, ar trebui considerate suficiente pentru garantarea dreptului de a fi ascultat al persoanei interesate.
- 111 În continuare, nu ar decurge nici din Statutul personalului SATCEN, nici din jurisprudență că ar trebui să fie respectat un termen precis între convocarea la întrevedere care trebuie să aibă loc înainte de deschiderea unei proceduri și desfășurarea acestei întrevederi. În orice caz, termenul acordat lui KF pentru a se pregăti în vederea întrevederii menționate ar fi trebuit să fie apreciat în lumina principiului proporționalității, ținând seama printre altele de faptele grave reproșate persoanei interesate și de urgența care decurgea de aici. În plus, decizia de deschidere a unei proceduri disciplinare nu ar constitui un act care lezează.
- 112 În sfârșit, potrivit SATCEN, ca urmare a marjei largi de apreciere de care dispunea, directorul său avea dreptul de a face să prevaleze, cu ocazia evaluării comparative a intereselor în cauză, drepturile și interesele persoanelor care au depus plângere pentru hărțuire față de dreptul lui KF de a avea acces la înscrisurile din dosar înainte de adoptarea deciziei de deschidere a unei proceduri disciplinare, din moment ce riscul de represalii față de aceste persoane ar fi fost prea ridicat și ar fi persistat chiar și după finalizarea anchetei administrative efectuate.
- 113 Consiliul susține argumentația SATCEN.
- 114 KF contestă argumentația SATCEN.

Aprecierea Curții

- 115 Articolul 41 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, intitulat „Dreptul la bună administrare”, prevede la alineatul (1) că orice persoană are dreptul de a beneficia, în ce privește problemele sale, de un tratament imparțial, echitabil și într-un termen rezonabil din partea instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii.

- 116 Articolul 41 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale prevede că dreptul la bună administrare cuprinde în principal, mai întâi, dreptul oricărei persoane de a fi ascultată înainte de luarea oricărei măsuri individuale care ar putea să îi aducă atingere, apoi, dreptul oricărei persoane de acces la dosarul propriu, cu respectarea intereselor legitime legate de confidențialitate și de secretul profesional și comercial, precum și, în sfârșit, obligația administrației de a-și motiva deciziile.
- 117 În special, dreptul de a fi ascultat garantează oricărei persoane posibilitatea să își exprime în mod util și efectiv punctul de vedere în cursul procedurii administrative și înainte de adoptarea oricărei decizii susceptibile să îi afecteze în mod defavorabil interesele (Hotărârea din 4 aprilie 2019, OZ/BEL, C-558/17 P, EU:C:2019:289, punctul 53).
- 118 În această privință, reiese din articolul 1 alineatul (1) din anexa IX la Statutul personalului SATCEN că, în orice caz, la încheierea anchetei, nu se pot formula concluzii care fac referire la numele unui membru al personalului fără ca membrul personalului implicat să aibă ocazia de a-și prezenta punctul de vedere asupra faptelor care îl privesc.
- 119 Pe de altă parte, în temeiul articolului 2 din această anexă IX, numai după ce a comunicat membrului personalului în cauză toate probele aflate la dosar și după audierea membrului personalului implicat, directorul SATCEN poate decide printre altele, pe baza raportului de anchetă, inițierea eventuală a unei proceduri disciplinare.
- 120 În speță, rezultă că directorul adjunct al SATCEN, înainte de a transmite recomandările sale directorului său și, în orice caz, acest director, înainte de a lua o decizie care să îi aducă atingere lui KF, erau obligați să respecte dreptul acestuia de a fi ascultată (a se vedea prin analogie Hotărârea din 4 aprilie 2019, OZ/BEL, C-558/17 P, EU:C:2019:289, punctul 56).
- 121 În special, KF era îndreptățită, pentru a putea să își prezinte observațiile în mod util, să i se comunice, cel puțin, un rezumat al declarațiilor diferitor persoane consultate, în măsura în care aceste declarații au fost utilizate de directorul adjunct al SATCEN, în raportul său de anchetă, pentru a formula recomandări directorului SATCEN, în considerarea cărora acesta a decis să deschidă o procedură disciplinară împotriva lui KF, comunicarea acestui rezumat trebuind să fie efectuată cu respectarea, dacă era cazul, a intereselor legitime legate de confidențialitate (a se vedea prin analogie Hotărârea din 4 aprilie 2019, OZ/BEL, C-558/17 P, EU:C:2019:289, punctul 57).
- 122 În plus, Curtea a avut ocazia să precizeze că, atunci când durata procedurii nu este prevăzută de o dispoziție a dreptului Uniunii, caracterul „rezonabil” al termenului luat în considerare de instituția, de organul, de oficiul sau de agenția Uniunii pentru adoptarea actului în cauză trebuie apreciat în funcție de totalitatea circumstanțelor proprii fiecărei cauze și în special de miza litigiului pentru persoana interesată, de complexitatea cauzei și de comportamentul părților în speță (a se vedea în acest sens Hotărârea din 28 februarie 2013, Reexaminare Arango Jaramillo și alții/BEL, C-334/12 RX-II, EU:C:2013:134, punctul 28).
- 123 În consecință, astfel cum a arătat domnul avocat general la punctele 154, 156 și 158 din concluziile sale, Tribunalul nu a săvârșit nicio eroare de drept prin faptul că a statuat, la punctele 216 și 219-223 din hotărârea atacată, mai întâi, că le revenea directorului adjunct al SATCEN și directorului său sarcina de a o asculta în mod util pe KF înainte de adoptarea atât a raportului de anchetă, cât și a deciziei de deschidere a unei proceduri disciplinare în privința sa, în continuare, că ei trebuiau, în acest scop, să îi comunice persoanei interesate faptele care o priveau și să îi acorde un termen rezonabil pentru a-și pregăti observațiile și, în sfârșit, că această comunicare trebuia să fie efectuată, cel puțin, prin intermediul unui rezumat al declarațiilor diferitor persoane consultate, care trebuia să fie redactat cu respectarea eventualelor interese legitime legate de confidențialitate ale acestor martori.

- 124 În plus, după cum s-a amintit la punctul 104 din prezenta hotărâre, aprecierea faptelor nu ar reprezenta, cu excepția cazului denaturării elementelor de probă prezentate în fața Tribunalului, o chestiune de drept supusă, ca atare, controlului Curții. Or, întrucât SATCEN nu a invocat nicio denaturare a unor elemente de probă, pretențiile sale trebuie înlăturate ca inadmisibile în măsura în care, prin ele, s-ar solicita Curții să procedeze la o nouă apreciere a faptelor referitoare la evaluarea comparativă a intereselor în cauză și la caracterul rezonabil al termenului acordat lui KF pentru a se pregăti pentru întrevvedere cu directorul SATCEN.
- 125 În lumina considerațiilor care precedă, cel de al patrulea motiv trebuie să fie înlăturat.
- 126 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, recursul trebuie să fie respins.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 127 Potrivit articolului 184 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, atunci când recursul nu este fondat, Curtea se pronunță asupra cheltuielilor de judecată.
- 128 Conform articolului 138 alineatul (1) din acest regulament de procedură, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 184 alineatul (1) din regulamentul de procedură menționat, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată.
- 129 În temeiul articolului 184 alineatul (4) din același Regulament de procedură, în cazul în care un intervenient în primă instanță nu a formulat el însuși recurs, acesta nu poate fi obligat la plata cheltuielilor de judecată în procedura de recurs decât dacă a participat la faza scrisă sau orală a procedurii în fața Curții. În cazul în care un asemenea intervenient participă la procedură, Curtea poate decide ca acesta să suporte propriile cheltuieli de judecată.
- 130 Întrucât SATCEN a căzut în pretenții, iar KF a solicitat obligarea acestuia la plata cheltuielilor de judecată, se impune obligarea sa să suporte, pe lângă propriile cheltuieli de judecată, pe cele efectuate de KF.
- 131 Întrucât Consiliul a participat la procedura în fața Curții, trebuie să se decidă ca, în împrejurările din speță, acesta să suporte propriile cheltuieli de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară și hotărăște:

- 1) Respinge recursul.**
- 2) Obligă Centrul Satelitar al Uniunii Europene (SATCEN) să suporte, pe lângă propriile cheltuieli de judecată, pe cele efectuate de KF.**
- 3) Consiliul Uniunii Europene suportă propriile cheltuieli de judecată.**

Semnături